

Plan van Aanpak Jeugdparticipatie

Samenvatting

Met dit plan van aanpak geven we invulling aan de motie Jongeren denken duurzaam mee.

We adviseren tegelijk in te zetten op twee routes:

1. Een praktische tool waarmee alle medewerkers van de gemeente direct aan de slag kunnen met jongerenparticipatie.
2. Een werkgroep die jongerenparticipatiebeleid realiseert, coördineert en borgt. De werkgroep zorgt voor verbinding binnen en buiten de organisatie en ontwikkelt en verzamelt kennis.

Het adviesrapport bestaat uit drie onderdelen:

1. Een verantwoordingsdocument, waarin we dieper ingaan op de gehanteerde aanpak, de resultaten van het onderzoek dat is gedaan en een verantwoording van de bronnen die daarvoor zijn geraadpleegd.
2. Deze notitie, met daarin onze conclusies uit het onderzoek, en de aanpak die we adviseren.
3. Een tool die medewerkers van de gemeente in staat stelt direct aan de slag te gaan met jongerenparticipatie.

In dit plan van aanpak beschrijven we de bevindingen uit het onderzoek en laten we zien hoe deze leiden tot de best passende aanpak. De opbrengst van het uitgevoerde onderzoek is meer dan de inhoud van dit advies. Door het onderzoek zijn er zowel intern als extern contacten opgedaan en zaadjes geplant rondom dit thema. Dat zorgt ervoor dat activiteiten die de gemeente op dit gebied de komende tijd onderneemt, sneller in vruchtbare aarde zullen vallen.

1. Bevindingen uit het onderzoek

Om te komen tot een plan van aanpak, is eerst een goede afbakening van het onderwerp nodig. Waar hebben we het eigenlijk over als we spreken over jongerenparticipatie? En wat willen we ermee bereiken?

1.1. Ambitie

Gemeente Alphen aan den Rijn omschrijft haar democratische ambities in het coalitieakkoord 2018 – 2022 als volgt: *“Met experimenteren en inspireren bouwen we aan een gemeente die van buiten naar binnen werkt, waarbij de inwoners en organisaties de opdrachtgevers zijn van de gemeente”*. Om die ambities te realiseren, zijn zeven bouwstenen benoemd, waarbij begrippen als dialoog, luisteren, faciliteren, ruimte voor initiatief, maatwerk en aansluiten bij het ritme van de samenleving, een belangrijke rol spelen. Deze ambities gelden ook voor de totstandkoming van beleid dat jongeren raakt. Voor de leeftijdscategorie tot 12 jaar heeft de gemeente een kinderburgemeester en een kinderraad benoemd, waarmee inspraak van deze groep structureel wordt vormgegeven. De dialoog met jongeren van 12 tot 18 jaar vindt echter nog incidenteel plaats. De gemeente wil ook deze groep structureel betrekken bij het gemeentebestuur.

Deze gemeentelijke ambitie om niet óver jongeren te praten, maar mét hen, past goed bij de uitgangspunten van de Alexander Bridge of Participation. Dit model gaat uit van de gedachte dat kinderen, jongeren en volwassenen per definitie in een samenleving participeren. Initiatief is het vertrekpunt van participatie. Niet iets wat pas in de twee hoogste treden voorkomt, zoals bij de participatieladder die vijf niveaus van participatie onderscheidt: informeren, raadplegen, adviseren, coproduceren, (mee)beslissen. In de visie van de Alexander Bridge of Participation is het niet de taak van volwassenen om jongeren bij zaken te betrekken, maar om de juiste randvoorwaarden voor participatie te scheppen.

1.2. Inzichten

Onze inzichten beschrijven we uitgebreid in het verantwoordingsdocument. De belangrijkste inzichten vatten we hier samen:

- **Het primaire doel van jongerenparticipatie is bevorderen van invloed van jongeren op hun omgeving en daarmee het verbeteren van beleid.**
In gesprek met gemeenteraadsleden kwam ook de wens naar voren om actief burgerschap te bevorderen. Dit kan gezien worden als een resultaat van participatie: door jongeren meer te betrekken bij beleid, raken ze maatschappelijk meer betrokken.
- **Niet het beleid, maar de jongeren staan centraal.**
De gemeente zoekt zoveel mogelijk naar manieren om bestaande initiatieven te versterken. Daarvoor is het nodig dat de gemeente structureel aansluit bij de leefwereld van jongeren. Kortom: niet de gemeente en haar beleid staan centraal, maar de jongeren en hun leefwereld. Dat betekent maatwerk.
- **Participatie is onderdeel van de gemeentecultuur.**
Oprechte interesse in de mening van jongeren is een belangrijke voorwaarde voor succesvolle jongerenparticipatie. Daarmee is jongerenparticipatie meer een kwestie van organisatiecultuur dan een verantwoordelijkheid die je bij een enkele afdeling of persoon belegt. Onderdeel van die cultuur is ook dat er ruimte is om te experimenteren en fouten te maken.
- **De gemeente sluit aan bij bestaande structuren en faciliteert anderen.**
Samenwerkingspartners staan in nauw contact met jongeren. Zij kunnen en willen graag een rol vervullen in het bevorderen van participatie. Dat betekent dat de gemeente zelf niet altijd zichtbaar hoeft te zijn of de regie hoeft te hebben. Waar mogelijk kan zij ook anderen faciliteren.

2. Van onderzoek naar plan van aanpak

Met haar ambitie om jongeren opdrachtgever te laten zijn van de gemeente, legt de gemeente de lat hoog. Want de gemeentelijke organisatie is nog niet altijd op die manier ingericht. Soms is er gewoon een ambtelijke opdracht die uitgevoerd moet worden. En jongeren uit de leeftijd van 12 – 18 jaar zijn zelf van nature niet altijd geneigd met een opdracht naar de gemeente te stappen. Er is dus werk aan de winkel. Zowel binnen de gemeentelijke organisatie, als daarbuiten.

Met het plan van aanpak willen we aan twee aspecten voldoen, die we hieronder verder uitwerken:

1. De gemeente moet snel in de praktijk aan de slag kunnen met jongerenparticipatie.
2. Er moet aan een aantal randvoorwaarden voldaan worden om een duurzame dialoog vorm te geven en structureel in te bedden in het gemeentebeleid.

2.1 Stroomschema en toolkit

Het verbeteren van jongerenparticipatie gebeurt eerst en vooral door vaker en beter naar jongeren te luisteren. Ze op te zoeken en oprecht geïnteresseerd te zijn in de zaken die voor hen belangrijk zijn. Aan het eerste uitgangspunt geven we daarom vorm door een heel praktisch hulpmiddel te ontwikkelen: een stroomschema met bijbehorende toolkit. Dit kan verspreid worden onder alle medewerkers van de gemeente, zodat zij direct zelf aan de slag kunnen met jongerenparticipatie. Aan de hand van een aantal selectievragen, kom je uit bij verschillende methoden van participatie. Per methode wordt een werkinstructie ontwikkeld. Op die manier is er ruimte voor maatwerk, zonder dat een eindeloze lijst aan mogelijkheden verlamd werkt. Het is onze ambitie dat iedereen die het stroomschema heeft, ook direct zelf aan de slag kan met jongerenparticipatie. Medewerkers en raadsleden kunnen daarbij de werkgroep jongerenparticipatie (zie 2.2) om advies en ondersteuning vragen.

Hoewel in het ideale geval de leefwereld van jongeren het uitgangspunt is van participatie, is de ambtelijke realiteit op dit moment anders. Er moet nu eenmaal beleid ontwikkeld worden, ook als jongeren daar zelf niet om vragen. In het stroomschema werken we daarom twee routes uit: een waarbij het beleid het vertrekpunt is en een andere route waarbij een initiatief van jongeren zelf het uitgangspunt is.

Het stroomschema werken we uit in een interactieve PDF, die via het intranet van de gemeente toegankelijk is. Dat maakt het schema toegankelijk, gebruiksvriendelijk en bereikbaar vanaf iedere werkplek. Daarnaast ontwikkelen we ook een versie in print die fysiek in het gemeentehuis verspreid kan worden. Dit verhoogt de attentiewaarde. Voordat het stroomschema breed wordt gedeeld, testen we het eerst met een aantal gebruikers. Zo toetsen we of de tool ook in de praktijk werkt en kunnen we deze optimaliseren naar aanleiding van de bevindingen.

2.2 Werkgroep Jongerenparticipatie

Voor een duurzame dialoog met jongeren is meer nodig dan een stroomschema. Voor succes op de lange termijn zijn er een aantal randvoorwaarden waaraan voldaan moet worden.

- Jongerenparticipatie moet blijvend op de agenda staan, zowel intern als extern.
- De vrijblijvendheid van luisteren naar jongeren moet ervan af.
- De gemeente moet op dit gebied meer de verbinding zoeken met externe partners.
- Er moet sprake zijn van een lerende aanpak, met ruimte om te experimenteren.

Deze randvoorwaarden hoeven participatie-initiatieven op de korte termijn niet te belemmeren, maar het is wel belangrijk dat hieraan gewerkt wordt om resultaat op lange termijn te borgen.

Om dat te realiseren, adviseren we een Werkgroep Jongerenparticipatie te installeren. Deze werkgroep realiseert, coördineert en borgt jongerenparticipatiebeleid, legt verbinding binnen en buiten de organisatie en ontwikkelt en verzamelt kennis. Deze manier van werken doet recht aan de complexe werkelijkheid van de gemeentelijke organisatie, en de kennis van en contacten met jongeren die externe partijen hebben. Het geeft daarnaast ook de ruimte om te leren en experimenteren.

De werkgroep is ook een goed instrument om jongeren zelf blijvend invloed te geven in de manier waarop zij met de gemeente meedenken. Voor een jongerenraad is binnen de gemeentelijke organisatie te weinig draagvlak. En hoewel er wel een aantal jongeren zijn die het een goed idee vinden, is maar een klein deel bereid er ook duurzaam tijd in te steken. De jongeren die zich wel willen inzetten in de gemeente, kunnen we een plaats aanbieden in de werkgroep. Om dit duurzaam in te richten, kan gebruikgemaakt worden van de goede relaties die er zijn met de leden van de kinderraad die ouder worden en de raad verlaten. Een deel daarvan kan als klankbord fungeren voor de werkgroep.

2.1.1. Centrale opdracht

De centrale opdracht van de werkgroep is om jongerenparticipatie op een structurele manier te borgen in de gemeentelijke organisatie. Dat betekent dat de werkgroep in principe de opdracht heeft zichzelf overbodig te maken. Een termijn van twee jaar lijkt daarvoor realistisch.

2.1.2. Samenstelling

De werkgroep bestaat in ieder geval uit de volgende personen, waarbij we onderscheid maken tussen een kernteam en een uitgebreid team.

- Kernteam
 - o Een projectleider
 - o Een vertegenwoordiger van het programma integrale aanpak 16 – 27 jaar
 - o Een communicatieadviseur
 - o Een projectmedewerker
- Uitgebreid team
 - o Drie jongeren uit de gemeente: een vertegenwoordiger uit onderbouw (12–14 jaar), middenbouw (15 – 16 jaar) en bovenbouw (16 – 18 jaar)
 - o Een gebiedsadviseur
 - o Een medewerker Toezicht & handhaving
 - o Een lid van de Adviesraad Samenleving
 - o Een vertegenwoordiger van het jongerenwerk
 - o Een vertegenwoordiger van scholen

2.1.3. Taken en werkwijze

De werkgroep is eindverantwoordelijk voor onderstaande taken. Dit betekent dat de werkgroep deze taken wel kan uitbesteden, maar aanspreekbaar blijft op het resultaat.

- Jongerenparticipatie in- en extern **agenderen**.
 - o De introductie van het stroomschema en de bijbehorende toolkit is daarvoor een goed eerste moment. De werkgroep organiseert bijvoorbeeld een reeks (digitale) workshops waarbij de projectgroep zich aan de organisatie kan voorstellen, de doelen en werkwijze toelicht en laat zien hoe de toolkit in de praktijk gebruikt kan worden door deze toe te passen op een concrete vraag uit de organisatie.
 - o Daarnaast zijn er bestaande overlegstructuren, waar participatie een vast agenda-onderwerp kan worden. Uit het vooronderzoek komt onder andere het professioneel overleg naar voren, waar politie, jongerenwerkers, leerplichtmedewerkers en directeurs van scholen elkaar spreken.
 - o Een mogelijk praktisch middel om jongerenparticipatie intern op de agenda te zetten, is de introductie van een checklist die een projectleider meekrijgt bij de initiatie van een project. In collegevoorstellen is al een vast onderdeel 'participatie'. Daar kan 'jongerenparticipatie' een vaste plaats in krijgen.
- **Coördineren en regisseren** van participatie-initiatieven binnen de organisatie.
 - o De werkgroep heeft als taak om initiatieven die uit de organisatie komen te coördineren. Zo kan het zijn dat initiatieven elkaar kunnen versterken en samen op kunnen trekken. De werkgroep geeft hierover gevraagd en ongevraagd advies. Alle initiatieven op het gebied van jeugdparticipatie worden daarvoor bij de werkgroep gemeld.
 - o Het kan zijn dat er naar aanleiding van participatie-initiatieven ook vragen voor raadsleden op tafel komen. De werkgroep heeft hierin een signalerende en informerende taak.
- **Structureel in kaart brengen wat er leeft** bij jongeren en dit intern op de agenda zetten.
 - o Een van de inzichten uit het onderzoek, is dat de meeste jongeren zich niet bezighouden met de vraag hoe zij inspraak kunnen hebben in gemeentebestuur. Ze willen vooral leuke dingen doen. Maar desgevraagd geven ze wel graag hun mening over tal van onderwerpen. Dat pleit ervoor leuke activiteiten te organiseren voor jongeren, waaromheen de gemeente vervolgens inspraak organiseert. Organiseer twee keer per jaar voor deze doelgroep een festival met leuke activiteiten en zorg ervoor dat jongeren daar bevestigd worden, in gesprek kunnen met de gemeente en dat de gemeente laat zien wat er met de input van jongeren het afgelopen half jaar is gedaan. Zo kan een medewerker die zich bijvoorbeeld bezighoudt met wonen, hier in gesprek gaan over jongerenhuisvesting.
- **Motiveren, coachen en ondersteunen** van raadsleden, collegeleden en ambtenaren bij het vormgeven van jongerenparticipatie. Mede door gevraagd en ongevraagd advies te geven.

- We voorzien een taak voor de werkgroep om initiatieven ook concreet te ondersteunen met praktische werkzaamheden.
- **Kennisontwikkeling en kennisdeling** jongerenparticipatie, zowel intern als externe samenwerkingspartners in Alphen aan den Rijn.
- **Obstakels in kaart brengen** en de juiste randvoorwaarden scheppen voor het vormgeven van de duurzame dialoog met jongeren.
 - Een van de randvoorwaarden is dat het vrijblijvende karakter eraf moet. Participatie moet uiteindelijk in het gemeente-DNA zitten. Dat betekent dat jongerenparticipatie ook formeel moet worden ingebed in de bestaande organisatie.
 - Daarnaast zoekt de werkgroep manieren om jongerenparticipatie ook in de samenwerking met externe partijen te borgen.
- **Verbinding leggen** met externe samenwerkingspartners.
- Vormgeven aan de **halfjaarlijkse evaluatie** met de gemeenteraad (zie 2.1.4.)

2.1.4. Monitoren van resultaat

De gemeenteraad wenst ieder half jaar te evalueren hoe jongerenparticipatie wordt vormgegeven. Concrete doelstellingen kunnen aan die evaluatie richting geven. Daarom krijg de werkgroep twee concrete doelstellingen mee:

1. Binnen twee jaar heeft minimaal 25% van de doelgroep inspraak gehad in beleid. Belangrijk daarbij is dat alle kernen daarbij zijn vertegenwoordigd. Om tussentijds de voortgang te monitoren, splitsen we deze doelstelling als volgt op:

Evaluatie	Percentage	Aantal jongeren	Aantal kernen
Juli 2021	5%	500	2
December 2021	12,5%	1.250	4
Juli 2022	20%	2.000	6
December 2022	25%	2.500	Allen

2. Binnen twee jaar is in ieder geval binnen alle beleidsterreinen die jongeren raken een vorm van participatie geïnitieerd.
 - a. Rondom de **Cultuurvisie, Omgevingsvisie en Warmtetransitievisie** hebben zich al collega's gemeld die graag jongerenparticipatie vormgeven. Hier geeft het projectteam prioriteit aan. Voor de tussentijdse evaluatie in juli 2021 heeft op deze drie thema's een vorm van participatie plaatsgehad.
 - b. Uit de belevingspeiling Alphen aan den Rijn komt naar voren dat de belangrijkste problemen van de gemeente zijn: Woningtekort, Bereikbaarheid/verkeer en Onderhoud groenvoorzieningen. In december 2021 heeft ook op deze onderwerpen een vorm van participatie op deze onderwerpen plaatsgehad.

3. Talkshow

Het formeren van de werkgroep vergt enige voorbereiding. Het is een nadrukkelijke wens van de gemeenteraad om op korte termijn zelf in gesprek te gaan met jongeren. De voortzetting van het gesprek over participatie kan daarvoor een ideale gelegenheid zijn. Dit helpt ook om het onderwerp intern en extern op de agenda te zetten. Bovendien is er onlangs een flitspeiling uitgevoerd onder jongeren over corona. De uitkomsten van deze peiling kunnen we tegelijk met jongerenparticipatie adresseren in bijvoorbeeld een talkshow, die speciaal voor de gemeente wordt geproduceerd. Daarbij gaan collegeleden, raadsleden, ambtenaren, samenwerkingspartners en jongeren met elkaar in gesprek.

4. Planning

December 2020	Vaststellen plan van aanpak
	Formeren projectteam
	Voorbereiden talkshow
Januari 2021	Interne lancering projectteam en workshops participatie
	Talkshow
Februari – juni 2021	Jongerenparticipatie cultuurvisie, omgevingsvisie en warmtetransitievise
Juli 2021	Evaluatie

5. Tot slot

Er is niet één juiste manier om jongerenparticipatie vorm te geven. De belangrijkste voorwaarden voor succes zijn motivatie, lef en daadkracht. Middelen en capaciteit ervoor creëren, samen de verantwoording dragen en leren te experimenteren. Niet omdat het een 'moetje' is, maar omdat je echt wilt (leren) luisteren naar jongeren. Dat is bovendien heel erg leuk en verfrissend om te doen.